

ali Kako so mravlje vzljubile umetnost. Pravljičico je priredila in naslikala Maja Kastelic, ilustratorica, ki je leta 2015 pritegnila pozornost bralcev in kritikov z avtorsko slikanico brez besedila *Deček in hiša*. Za te ilustracije je leta 2012 prejela nagrado Hinka Smrekarja. Strip *Muren muzikant ali Kako so mravlje vzljubile umetnost* izstopa s svojimi nežnimi ilustracijami. Če je pri Gašperju Rusu poudarek na realizmu, pri Igorju Šinkovcu pa na karikiranju, Maja Kastelic z mehкими linijami pričara vzdušje na travniku in v mravljišču. Barve se spreminjajo z letnimi časi: poletni travnik je obsijan s sončnimi žarki, jeseni se narava obarva v barve jesenskega listja, pozimi jo zagrne snežna odeja. Prepoznamo lahko različne gozdne plodove, opazujemo lahko, kaj delajo mravljice: pozimi igrajo karte, pletejo, berejo ...

Največje presenečenje pravljice je obrat v razumevanju umetnosti. Kaj bo z našo državo, če bodo umetniki ostali pred zaprtimi vrati in bo pomembno zgolj delo za golo preživetje? Ali je zaradi umetnosti naše življenje lahko lepše? Je muziciranje delo? Kako je s pregovoroma »*Kakor si bo postlal, tako bo spal!*« in »*Kdor ne dela, naj ne je.*«? Sta sočutje in solidarnost še vrednoti? Maja Kastelic mravljišča ne prikaže kot dolino Šentflorjansko, v kateri je umetnost zaničevana, obsojana, nemoralna. Nekatere mravlje imajo pomisleke, ali naj murna, ki zmrzuje v snegu, sprejmejo, a ko premagajo svoj dvom in mu pomagajo, da postane spet »*kot nov*«, s svojim igranjem navduši vse. »*Najboljša zima doslej!*« pravijo, zadnja napisa v knjigi pa sta »*Živela umetnost!*« in »*Dobrodošli umetniki!*«.

Nove tri knjige iz zbirke *Ta ljudske v stripu* imajo nekaj skupnih motivov, ki jih ob pogovoru z otroki lahko izpostavimo. Hkrati pa so zelo različne, saj prinašajo dela treh ustvarjalcev, ki imajo vsak svojo likovno govorico. Z zbirko

dobivamo bogat nabor ljudskih pravljic, ki jim iskrive pripovedi v stripu dodajo avtorski pečat.

Barbara Hanuš

»KAKŠNA IMENITNA IDEJA! IN KAKO PRIJETNA DOBRODOŠLICA!«

Gaja Kos: *Obisk*. Ilustracije Ana Zavavlav. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2019 in 2020 (Zbirka Velike slikanice)

Nekatere knjige se naseljujejo po delcih, tudi če so drobne, jih premorejo za cel gozd. Pridejo, razburkajo, malo podrnjohajo, spet prikolovratijo, potujejo k morju, da bi se zapisala predstavitev, pa ponovno počivajo, dokler se izvirne ilustracije Ane Zavavlav začasno ne naselijo v Mariborski knjižnici in se za tem nevarno približa še konec leta prvega ponatisa ter se ob vsakem novem strokovnem, uredniškem, pisateljskem in kritičarskem glasu Gaje Kos vrnejo tudi barve domovanja tapirja in lenivca.

Nekaj torej je v slikanici *Obisk*, ki tudi naš obisk po prvi gostoljubni izkušnji naredi večkrat in lahko gremo kadar koli malo naokoli ali pa si vsaj iz višin pomahamo. In ni nič narobe, če kakšno obdobje vmes tudi prespimo.

Gaja Kos je vsestransko zanimiva avtorica in strokovnjakinja, ki se v različnih vlogah ukvarja tudi z otroško in mladinsko književnostjo, zapisuje pronicljive literarne kritike, pri založbi Miš ureja izvirno slovensko leposlovje za otroke in mladino, piše in prevaja.

Slikanico *Obisk* je pisateljica Gaja Kos soustvarila z ilustratorico Ano Zavavlav, ob urednici Ireni Matko Lukan in likovnem uredniku Pavletu Učakarju je izšla pri založbi Mladinska knjiga v zbirki *Velike slikanice*. Sveža je z več

vidikov: povabi nas v bujno srednje-ameriško zelenilo živopisanih cvetov in zanimivih živali, za glavna junaka izbere netipična in slovenskim mlajšim otrokom morda nekoliko manj poznana tapirja in lenivca, povezuje vznemrljivost s samoumevnostjo, hitrost s počasnostjo ter s celoto doseže, da smo ob pravljici ves čas veseli, strpni, radovedni in svetli.

Slikanica se je v svojem dvoletnem življenju uvrstila med nominirana dela za nagrado *desetnica* in prejela je znak kakovosti otroških in mladinskih knjig zlata hruška 2020, posebej pomembno in razveseljivo pa je, da knjiga ves ta čas polno živi tudi med slovenskimi mladimi bralci in se umešča v vrh izposoj sodobnih izvirnih slovenskih slikanic.

Obisk, v katerem je vse drugačno, pa kljub vsemu tako zelo postavljeno v poznani nam vsakdan, nosi v sebi tisto slikaniško moč, ki se je ne da prezreti. Ki stopa z besedo, ilustracijo in oblikovanjem, enkrat s koraki nemirnega in v odločitvah naglega tapirja, in drugič v času preprijemajočega se lenivca.

Tapir družabne narave, ki mu hitro postane dolgčas in se ravnokar naseli pod krošnjo bujnega tropskega drevesa, soseda lenivca že prvi dan povabi na obisk. Čeprav na začetku knjige še ne vemo, da sta to Terenc in Smrč, ju poznamo, in čeprav tudi mi niti ne slutimo, da so lenivci tako »zelo, zelo, res zelo počasni«, se nam ni težko enako počasi spuščati z drevesnega desetega nadstropja. Kako zanimivo je otroku »tap, taapp, taaapp...« sestopati k tapirju, kot bil bil v ubesedenem gibanju zarisan tudi že cilj. In kako dobro se je upehati samo ob nekaj premikih gosto odlakanih šap in sprevideti, da včasih tudi običajno »povabilo na obisk ni kar tako«. Je podvig, počitek, odločitev in ritem. Enako kot lenivčeva pot, je tudi ilustracija ob njej polna dihaločih mest za postanek, medtem ko spodaj vse vrvi od barv, priprav, razmislekov, veselja,

pričakovanja in načrtovanja. Kopica najljubših igrač in zaposlitev, tudi živalic, ki polnijo prizorišče, se mora v tapirjevih mislih strniti v tiste najljubše, ki bodo pričarale najlepše in najbolj pravo snidenje in preživljanje skupnega časa. Začne se pospravljanje, pripravljanje prigrizka, iger za zanimivo druženje in ugibanje o tem, ali se сосед bolj zanima za šport ali za umetnost. Tapir ob ugotovitvi, da o lenivcih pravzaprav zelo malo ve, za vsak slučaj poskrbi prav za vse. Pripravi celo gunitvist in človek ne jezi se, priljubljeni igri preteklega, počasnejšega časa, ki se lenivcu lepo poda, in ne pozabi niti na ilustrirano knjigo. Ana Zavadlav temu naboru premišljeno doda obroč, badminton in balinčke iz istega obdobja ter celo vrsto nadrobljenih podrobnosti. Kaj vse lahko v čakanju na lenivca mirno poiščemo v ilustraciji tudi mi! Sestavljamo celote igrač, k potapljaški maski poiščemo dihalke, čopiče k slikarskemu stojalu, najdemo pregrado za preoblečenje, štejeemo kopalke, ugotovimo, katera od knjig je tapirjeva najljubša, odkrijemo lahko celo lesene pručko in ščipalke, ki oddaljeni svet povežejo s poznano preteklostjo domačega okolja. Ko kar nekaj časa tako pomagamo tapirju urejati stanovanje na prostem in je končno vse nared, se v krošnji spet počasi premakne in tudi spet zadrema. Višine se vztrajno spuščajo in tudi po tem, da Ana Zavadlav oba junaka pripelje v skupno dvostransko ilustracijo, lahko slutimo, da se bo srečanje kmalu uresničilo.

Ves čas se prepletata lenivčevo približevanje in tapirjevo zapolnjevanje čakanja, v katerem delavni kosmatinec, da mu hitreje mine, malo tudi prigrizne, se poigra, plava in prelistava »svojo knjigo od začetka do konca in nazaj«. Podobno čakajo tudi druge živali in rdeče kopalke se že sušijo, ko »se je tapir od vseh aktivnosti, ki jih je pripravil za soseda in se jih šel na koncu sam, utrudil. Potem je zadremal. Nato je zasmrčal. Takšnega je

našel lenivec, ko je končno priplezal na tla. »Kakšna imenitna ideja! In kako prijetna dobrodošlica! Takoj bom tudi sam malo zadremal,« je zadovoljno sklenil.«

V tem središčnem delu slikanice in zgodbe se zgodi snidenje in vse je povedano na kratko, po lenivčevo, pa z veliko mero domiselnosti in toplega humorja. Vse je natančno tako, kot mora biti, in hkrati skoraj nič ne teče sočasno in v skladu s pričakovanji, vendar je vseeno zelo naklonjeno in vključujoče.

»Čez nekaj in še malo in še nekoliko več časa sta se tapir in lenivec zbudila ter se zagledala drug v drugega.

»Oho, živio, sosed!« je vzkliknil tapir. »Končno! Hočem reči, dobrodošel!«

»Živio,« je odzdravil lenivec. »Moram reči, sosed, da sem navdušen! Kakšen obisk! Prigrizka se ne bi branil..., sicer pa vse pohvale! Nobenih igrice, nič športa, brez naporov! Naravnost imenitno. I...!«

»Da se gost lahko v miru naspi, takoj ko pride na obisk, to je redko in dragoceno. I...!«

Pademo tudi mi v pristan kožuhastega in težko pričakanega objema. Druženje se je nadaljevalo s pogovori, spalnimi premori, iskanji skupnega časa in s pozornimi razkrivanji navad in lastnosti obeh sosedov. Ves čas z zavedanjem, da je treba izkoristiti vsak trenutek, in z nemirom, ki ne ve, kdaj se bo tok za kratek predah spet prekinil. Kmalu je postalo jasno, da tapir lenivčevega vabila v svoj visoki dom žal ne bo mogel sprejeti in da se zaradi zelo različnih navad ne bosta mogla prav pogosto srečevati. Sta se pa zato v isti gozd kmalu priselila tapir Konstanc in lenivka Dremka. Živahno je bilo odtlej pod krošnjo in v desetem nadstropju se je slišalo kramljanje, ki se je je mnogokrat prevesilo v dremež. Trikrat v tednu pa se je čas naravnal za spremljanje nižinskega gumitvista, vsak dan za pomahanje in marsikdaj za sanje. Če smo pozorni in potrpežljivi

opazovalci, lahko ob kolofonu razberemo celo ilustratorino rešitev, ki obljublja prijateljsko premikanje meja, navezano na srobot in položeno v košaro.

Obisk Gaje Kos nas morda prav zaradi lenivcev, humorja, topline, izvirnih imen in sprejemanja drugačnosti v najbolj samoumevno sobivanje mestoma privede k spomину na Svetinove prigode iz knjige *Kako zorijo ježevci*. Slikaniška uresničitev pravljice ta obisk podaljša v vznemirljivo ilustratorsko popotovanje in živobarvna zavedanja o tem, kako nas različnosti bogatijo, kako nas budijo in spijo, kako smo lahko vse hkrati in kako je rdeča tkanina dobrodošlica, toplota, prostor in počitek. Spoznamo celo, da je lahko ista knjiga najljubša na tleh in v višinah, ne glede na to, kako hitro in kdaj se bere. Ilustratorska pripoved Ane Zavadlav verno sledi ubesedeni pravljici Gaje Kos in jo ves čas nadgrajuje do te mere, da se po njenih pokrajinah in dogajanju vedno znova sprehajamo. Mehko in pravljичno, povsem domišljjsko, lahko pa tudi z natančnim spoznavanjem vegetacije tropskega deževnega gozda Srednje Amerike in zanimivih živalskih vrst, ki tapirja in lenivca odzivno spremljajo in, enako kot priljubljeno tapirjevo ogrinjalo spreminja svojo uporabnost, dodani živalski junaki postrežejo s celo paleto svojih razpoloženj in opravkov. Brezčasno in zanimivo je med cvetovi in listi iskati mnoge hroščke, metulje in druge žuželke, raznovrstne pisane ptice, opice, kače, kameleone in jaguarja. Ljubkemu malemu koatiju pa je dodeljena celo močnejša in aktivnejša vloga, ki je ni mogoče spregledati, in se tako približa glavnima junakoma, da rahlo že napeljuje k prijateljstvu.

Odlična ilustratorica Ana Zavadlav se je tudi v tej knjigi mojstrsko izrisala, sledila je živosti, barvitosti, vedrini in toplini zapisanega in je zgodbi pridala toliko drobnih potankosti in predstavljenosti, da je ta njen delež v slikanici naravnost

osupljiv. In je dodaten dokaz, da je Ana Zavadlav umetnica, ki tankočutno razbira otroško in mladinsko književnost, se znajde v različnih tehnikah in sliši pomene in ritem raznovrstnih žanrov in občutenj. Za opus ilustracij in še posebej za knjigo *Čriček in temačni občutek* Toona Tellegena je Ana Zavadlav leta 2019 prejela Levstikovo nagrado, istega leta pa je doživela tudi posebno priznanje mednarodnega sejma knjig za otroke v Bologni, saj so organizatorji njena dela uvrstili na kurirano ilustratorsko razstavo. Za svoja dela je v preteklosti prejela priznanje Hinka Smrekarja, posebno pohvalo Slovenskega bienala ilustracij, slikanice z njenimi ilustracijami so bile mnogokrat med nominiranimi za nagrado Kristine Brenkove za izvirno slovensko slikanico, ob številnih slikanicah je ilustrirala tudi večkrat nagrajeno knjigo Petra Svetine *Molitvice s stopnic*, redno in opazno s svojimi ilustracijami bogati učbenike ter reviji *Ciciban* in *Cicido*. V letošnjem letu je svoj ilustratorski delež pridala monografiji *Tristo zajcev*, v kateri je Anja Štefan zbrala, uredila in v skrben zapis povezala najlepše slovenske ljudske pravljice iz zapuščine Milka Matičetovega. V letu 2020 je bila Ana Zavadlav v aprilu gostja velike ilustratorske razstave, ki jo ob mednarodnem dnevu knjig za otroke vsako leto pripravi Mariborska knjižnica. Ker zaradi epidemije vseh dogodkov v pravem zamahu žal niso mogli skupaj uresničiti, so njene ilustracije velikih formatov ustvarjale spodbudno vzdušje Rotovškega trga, spletna razstava je deloma nadomestila dogajanje v številnih krajevnih knjižnicah, na spletni strani knjižnice pa so njene upodobitve spremljale tudi aktivnosti za mlade bralce in zvočne posnetke pravljic, ki so nastale v sodelovanju Mariborske knjižnice in RTV Maribor.

Decembrski čas nas z ilustratoriko Ano Zavadlav srečuje v prazničnih izložbenih oknih knjigarn Mladinske knjige širom po Sloveniji, njeno medeno sonce

pa v letošnji zadnji številki *Cicibana* greje ob pesmi *Čebela* mariborske pesnice in ilustratorke Andreje Borin.

Ana Zavadlav in Gaja Kos se ponovno srečata. Kot se včasih lenivec in tapir, zelo blizu in ne v popolnem prekrivanju.

Takoj za *Čebelo* namreč v istem *Cicibanu* že vstopimo v *Trgovinico z nasmehi* Gaje Kos (ilustracije Jure Engelsberger), v kateri je na deklico pozabljen in zaprašen čakal očarljivi nasmeh, ki velja za redkega in dragocenega, pa ga kljub temu začuda nihče ne išče. Tega je Anastazija deklici podarila z željo, da naj ji prinese v življenju srečo. Naj se z isto željo ob koncu zapisa in ob koncu leta zarišemo tudi v reviji *Otrok in knjiga*.

Maja Logar

22. EVROPSKA KONFERENCA O BRALNI PISMENOSTI IN BRALNI KULTURI

Dublin 2021 (oz. 2022): Literacy and Diversity: New Directions

Za delovanje društev in organizacij v Sloveniji je vse pomembnejše tudi sodelovanje in povezovanje v mednarodnem prostoru. Poleg Slovenske sekcije IBBY, ki tvorno sodeluje v Mednarodni zvezi za mladinsko književnost – IBBY, je v mednarodnem prostoru močno prisotno tudi Bralno društvo Slovenije, ki je od leta 1996 član Mednarodne zveze za pismenost (International Literacy Association), že leta pa aktivno sodeluje tudi v okviru Zveze evropskih bralnih društev FELA (Federation of European Literacy Associations). FELI se je januarja 2020 kot polnopravni član pridružilo tudi Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.

Trenutno je v FELO vključenih 31 organizacij iz 29 držav, člani se lahko